

Szerbia szavazási lázban

Várakozások és eredmények

PALUSEK ERIK

Szerbiában május elején, Szent György napra, minden szinten kiírt, választásokat tartanak. A felmérések, előrejelzések mind azt vetítik előre, hogy a két nagy párt (demokrata és haladó) között nagyon szoros lesz a küzdelem és egyikük sem tud majd önállóan kormányt alakítani. Érdekes kérdés, hogy ki lehet a nevető harmadik, aki a szorult helyzetben esetleg diktálhat is a nagyoknak, a szavazások utáni kormányalakítási tárgyalások folyamán. Az új elnök személye szintén bizonytalan, de az biztos, hogy az említett két párt valamelyikének jelöltje nyeri el a tisztséget, vagyis Boris Tadić (Demokrata Párt), a jelenlegi államfő és Tomislav Nikolić (Szerb Haladó Párt) közül kerül ki a győztes.

Kulcsszavak: május 6., választások, Szent György nap, Boris Tadić, Tomislav Nikolić, Pásztor István, Ivica Dačić,

*

A balkáni országban 2012. május 6-án, vasárnap elnök-, parlamenti, tartományi és önkormányzati választásokat tartanak, amelyen 6.770.013 szavazásra jogosult polgár járulhat az urnák elé, összesen 8390 szavazóhelyen. Köztársasági szinten 18 listára szavazhatnak az állampolgárok, míg az ország északi, magyarok által is lakott tartományában, Vajdaságban 14-re. A köztársasági elnöki cím elnyeréséért 12 politikus száll versenybe, közöttük egy magyar nemzetiségű is, Pásztor István, aki a Vajdasági Magyar Szövetség színeiben méreteti meg magát. A választások az elnökválasztás kivételével egyfordulósak.

A voksolás időpontja, május 6. megérdemel néhány sort, hiszen Szerbiában ekkor ünneplik Szent György (Sveti Đorđe) napját (szerbül Đurđevdan). A pravoszláv szerbeknél ez az ünnep még a kereszténység felvétele előtti időkből származtatható, ugyanis az egykori természetimádó vallás elemei is megtalálhatók benne. Szent György napján a szerbek, a hagyomány szerint a tavasz eljövételét köszöntik. Ehhez tudni kell, hogy a szerbeknél léteznek családi ünnepek-szlavák (slava), amikor is megünneplik egy adott család szentjének napját, nagyszabású eszem-izsom kíséretében, a tágabb családi és baráti kör meghívásával. A szlavák fontosságáról tanúskodik az is, hogy a balkáni országban teljesen elfogadott, ha valaki távolmarad a munkahelyéről, vagy az iskolából, mert az adott napon szlavája van. Mivel Szent György az országban a legnépszerűbb szentek közé tartozik, május 6-án igen csak sokaknak van szlavájuk, akinek nincs, az pedig valamelyik Szent György napját ünneplő rokonához, ismerőséhez hivatalos. Kijelenthető tehát, hogy ezen a napon egész Szerbia ünnepel. Ennek tudatában külön érdekességet jelent majd a választásokon jegyzett részvételi arány (vajon kevesebben mennek-e el szavazni az ünnep miatt?).

A választásokat megelőző kampányidőszakról elmondható, hogy a 2012. évi választási kampány volt az eddigi legintenzívebb a Milošević – rendszer bukása, azaz 2000. október 5-e óta. A pártok minden lehetséges módszert bevetettek, hogy meggyőzzék a választókat, arról, hogy május 6-án rájuk, és nem másra kell szavazni. A TV, a rádió, a nyomtatott sajtó, a világháló politikai témákkal volt tele az elmúlt hetekben. Emellett természetesen az óriás hirdetőtáblákról is visszaköszöntek a politikusok, ahogy a szerbiai polgárok a postaládájukból is szinte naponta halásztak ki valamilyen kampányanyagot, és az sms-bombák sem maradtak el. A pártoknak nincs élesen körülhatárolt programjuk, ígéreteik a győzelmük esetére viszont sok közös vonást hordoznak: Mindegyik párt az életszínvonal emelését, munkahelyek teremtését és a befektetők Szerbiába csalogatását ígéri. Az egyik legolvasottabb szerbiai napilap a NIN cikkírója ki is emeli, hogy a pártok jobb életet ígérnek, arról azonban nem beszélnek, hogyan szeretnék ezt megvalósítani. Ezért a legnagyobb pártok vezetőit faggatta programjuk konkrét pontjairól, de kevés sikerrel. Sokkal okosabbak nem lettünk, nagyjából a kampányidőszakban elhangzott frázisokat ismételték a vezetők. Emellett a legtöbb párt programjában kiemelten fontos elemként jelenik meg az ország európai integrációja, néhányaknál pedig az Európa-ellenesség. A középpontba tehát olyan jelmondatok kerültek, amelyek jobb életet ígérnek Szerbia polgárainak. Koszovó, az egykori déli tartomány megtartása/visszaszerzése már kevésbé fontos programelem, habár a legtöbb párt említi programjában Szerbia területi egységének megővését.

A B92 (online napilap) és a Politika napilapok hasábjain több írás is megjelent, amiben az elemzők és cikkrók azt boncolgatják, hogy a legfőbb kampánytémák nem az ország külpolitikájára (EU, Koszovó),

hanem a lakosok életszínvonalának emelésére vonatkoznak. A kampány nem csak ígértetekről szólt, hanem az ellenfelek lejáratásáról is. A közvélemény-kutatások azt mutatják, hogy a lakosok többsége kiábrándult a politikából, nem hisz a pártoknak, sőt, meg van győződve arról, hogy a politikusok hazudnak választóiknak. Ezért május 6-án legtöbbször nem egy, általuk favorizált politikai tömörülésre fognak szavazni, hanem arra a politikai erőre, amelyik meglátásuk szerint a „kisebb rossz”.

A legolvasottabb magyar nyelvű szerbiai napilapban, a Magyar Szóban, több szerző is afeletti aggodalmának adott hangot, hogy a kormányban nagy valószínűséggel továbbra is helyet fognak kapni azok a szocialisták, akik a kilencvenes években rombadöntötték Szerbiát, de mára pálfordulásuk után reformerekké váltak. A magyarok másik „mumusa” Tomislav Nikolić, a haladók vezére, aki sokáig az ultranacionalista radikálisokat erősítette, új pártja élén viszont már belügyi tárcát is ígért a magyaroknak (a VMSZ-nek). Szerbiában jelenleg a két legerősebb politikai párt a Boris Tadić által vezetett Demokrata párt, és a Tomislav Nikolić nevével fémjelzett Szerb Haladó Párt, a körükön tömörülő kisebb pártokkal együtt. E két erő az előzetes felmérések szerint a szavazatok 60 százalékán fog osztozni, nagyjából fele-fele arányban. A választásokat megelőző, legutóbbi, május 3-i felmérések szerint a szavazatok 32,67 százalékára számíthatnak a haladók, míg a demokratákra a választópolgárok 28,13 százaléka adja majd le voksát. Az elmúlt öt évben a Demokrata Párt gyakorolta a hatalmat Szerbiában. Ezt a pártot többnyire az európai integráció szószólójaként ismerik, a meggyilkolt Zoran Đinđić munkásságát szeretnék folytatni. A Szerb Haladó Párt, az ultranacionalista és Európellenes Szerb Radikális pártból vált ki és nőtte ki magát az ország egyik legjelentősebb politikai tényezőjévé. Retorikájuk rohamos mértékben szelődött a szakadás után, és mára a demokratákhoz hasonlóan, ők is az ország Európai Unió csatlakozásáért és az USA-val ápoltság jót viszonyért szállnak síkra. Emellett azonban szorosabban fűznék a kapcsolatot elsősorban Oroszországgal, Kínával, Japánnal, ahogy a harmadik világ országaival is. A mérleg nyelvét ismét a kisebb pártok fogják eldönteni. Az egykoron Milošević által vezetett Szerbiai Szocialista Párt, mára a szerbiai demokrácia EU integráció egyik élharcosává vált, az előzetes felmérések szerint a szavazatok 10-12 százalékát fogja megkapni. A szocialisták tagjai a leköszönő kormánykoalíciónak, a pártelnök, Ivica Dačić Szerbia belügyminisztere. Őket a Szerbiai Demokrata párt, a Szerb Radikális Párt és Liberális Demokrata Párt követik.

Május 6. után ezeken a tömörüléseken, és a kisebbségek pártjain (leginkább a Vajdasági Magyar Szövetségen) múlik majd, hogy a két nagy párt közül, melyik örülhet a kormányalakításnak.

Az alábbi felsorolásban a hatalomért versengő legjelentősebb pártokról, és a hozzájuk kapcsolódó fontosabb információkról olvashatnak (Forrás: <http://www.vajma.info>):

- Demokrata párt (DS)

Elnök: Boris Tadić. Jelmondat: Munka. Befektetés. Biztonság.

Politikai program: A párt programjában az áll, hogy a DS alapelve a demokratikus intézményrendszer szorgalmazása, a problémák erőszakmentes és toleráns megoldása, bekapcsolódás Európa vérkeringésébe.

- Szerb Haladó Párt (SNS)

Elnök: Tomislav Nikolić. Jelmondat: Indítsuk el Szerbiát!

Politikai program: Az SNS programja a Programmal a változásokig című Fehér könyvben van lefektetve. A haladók Szerbia uniós csatlakozásáért szállnak síkra, de Oroszországgal, az Egyesült Államokkal, Kínával, Japánnal és a harmadik világ országaival is szoros kapcsolatokat ápolnának.

- Liberális Demokrata Párt (LDP)

Elnök: Čedomir Jovanović. Jelmondat: Igazság!

Politikai program: Az LDP Szerbia gyorsabb európai integrációjáért száll síkra minden áron, valamint szakítani akar az eddigi Koszovó-politikával.

- Szerbiai Demokrata Párt (DSS)

Elnök: Vojislav Koštunica. Jelmondat: Szerbiáért, tudod miért!

Politikai program: A DSS Szerbia katonai és politikai semlegességéért száll síkra, valamint a Pristinával és az EU-val folyó tárgyalások megszakítását szorgalmazza. Ez a párt az Oroszország és Kína felé fordulás szószólója.

- Szerbiai Szocialista párt (SPS)

Elnök: Ivica Dačić. Jelmondat: Világosan, erősen és határozottan Szerbiáért!

Politikai program: Az SPS a piacgazdaság és a szociális igazságosság, a gazdaság privatizálásának, a társadalom demokratizálásának és Szerbia EU-s integrációjának a szószólója.

- Szerbiai Egyesült Régiók (URS)

Elnök: Mladan Dinkić. Jelmondat: Erős régiók, erős Szerbia!

Politikai program: Az URS a nemzeti és tartományi szervek székhelyeinek kihelyezése mellett száll síkra, továbbá szorgalmazza a felelősség átruházását a köztársaságról a regionális és helyi szintre, a regionalizációt és a pártmentességet, nemkülönben Szerbia gyorsabb lépésekben történő felzárkózását az Európai Unióhoz.

- Szerb Radikális Párt (SRS)

Elnök: Vojislav Šešelj. Jelmondat: Radikálisan következetesek.

Politikai program: EU- és NATO-ellenesség, Oroszország felé fordulás, Nagy-Szerbia létrehozása.

Táblázat: Áttekintés a szerbiai pártokról a 2012. májusi választások előtt.

<i>Magyar név</i>	<i>Rövid</i>	<i>Szerb név</i>	<i>Elnök</i>	<i>Jelmondat</i>	<i>Egyéb</i>
Demokrata párt	(DS)	Demokratska Stranka	Boris Tadić	Munka. Befektetés. Biztonság.	A lakosok az elmúlt évek korrupciós és sikkasztási botrányai miatt „sárga cég” néven is emlegetik (a párt színei a sárga és a kék).
Szerb Haladó Párt	(SNS)	Srpska Napredna Stranka	Tomislav Nikolić	Indítsuk el Szerbiát!	Európaellenes ultranacionalistából Európa-, és kisebbségbaráttá szelődtek a radikálisokkal való sztkás után.
Liberális Demokrata Párt	(LDP)	Liberalno Demokratska Partija	Čedomir Jovanović	Igazság!	Nyíltan kimondják, hogy Koszovó többé már nem Szerbia része, ahogy már nem is lesz.
Szerbiai Demokrata Párt	(DSS)	Demokratska Stranka Srbije	Vojislav Koštunica	Szerbiáért, tudod miért!	Nem kérnek az EU-ból, inkább Oroszországgal „barátkoznának”. Minden áron szeretnék megtartani Koszovót.
Szerbiai Szocialista Párt	(SPS)	Socijalistička Partija Srbije	Ivica Dačić	Világosan, erősen és határozottan Szerbiáért!	A kilencvenes évben diktatúrát építettek, az ezredforduló után már egy európai Szerbiát.
Szerbiai Egyesült Régiók	(URS)	Ujedinjeni Regioni Srbije	Mladan Dinkić	Erős régiók, erős Szerbia!	Szerbia decentralizációjáért szállnak síkra.
Szerb Radikális Párt	(SRS)	Srpska Radikalna Stranka	Vojislav Šešelj	Radikálisan következetesek.	Tartja magát az eredeti elvekhez, amelyek miatt a pártvezetőt Vojislav Šešeljt a hágai nemzetközi bíróság előtt vonják felelősségre.

A legfrappánsabban talán a Vreme hetilap cikkírója, Dragoljub Žarković, fogalmazta meg azt, hogy Szerbiának milyen kormányra lenne szüksége, függetlenül attól, hogy melyik pártok alakítják majd meg azt. Írásában kiemeli, hogy a miniszterelnök erős egyéniség kell hogy legyen, szemben az eddigi kormányfővel (a szerző megjegyzése), emellett legfeljebb 15 tárca kellene számlálnia az új kormánynak. Kiemeli, hogy a feladatok között szerepel az államadósság mielőbbi csökkentése és az adórendszer megreformálása. Javaslatát szernit a kormánynak nem szabadna különbséget tennie a hazai és külföldi befektetők között. Ezen túl fontosnak tartja, hogy a költségvetés harmadát az oktatási rendszer fejlesztésére költse, megreformálják az igazságügyet, a kultúrszférát pedig, javaslatát szerint, át kell engedni a „kultúrembereknek”.

A kétfordulós elnökválasztás

Az elnökválasztáson 12 párt jelöltjei indulnak. A legesélyesebbek itt is a két nagy párt jelöltjei: Tomislav Nikolić (Szerb Haladó Párt) és Boris Tadić (Demokrata Párt). Az április elején készült felmérések minimális Nikolić-előnyt jósolnak az első fordulóra. A második fordulóra (május 20.) szintén a haladók jelöltjét várják befutónak 51 százalékkal, Tadić 49 százalékaival szemben. Az április végén végzett felmérések eredményei szintén Nikolićot tartják az első forduló esélyesének, míg Tadićot a második helyre várják. A mindent eldöntő második fordulóra azonban Boris Tadić 50,2 százalékos győzelmét prognosztizálják, míg Nikolić kevesebb mint fél százalékos hátránnyal (49,8 százalék), alulmarad riválisával szemben.

Az elnökválasztáson tehát nagyon szoros lesz a küzdelem, a második kör kimenetelére döntő hatással lesz, az hogy az első körben kihullott jelöltek pártjai kit támogatnak majd a második körben.

Eredmények

Egy nappal a választások után már ismertek a majdnem végleges, véglegesnek tekinthető eredmények. A CeSID kutatóintézet becslései szerint az elnökválasztás első fordulóját Boris Tadić nyerte 26,7 százalékkal Tomislav Nikolić előtt, aki a szavazatok 25,5 százalékát gyűjtötte be. Ez nagyjából 13000 szavazatnyi különbséget jelent Tadić javára. A május 20-án esedékes második fordulóban így kettejük közül kerül Szerbia régi-új, illetve új elnöke. A CeSID becslései az elmúlt választások folyamán is pontosaknak bizonyultak, az eltérés hivatalos adatoktól legfeljebb néhány tized százalékos. A mostani adatok is egybeesnek a Köztársasági Választási Bizottság adataival, a szavazatok majdnem 100 százalékos feldolgozottsága mellett.

Az egyfordulós parlamenti választásokon a Szerb Haladó Párt szerezte meg a legtöbb, 24 százaléknyi szavazatot, őket szorosán követi a Demokrata Párt 22,3 százalékkal, a nevető harmadik pedig a Szerbiai Szocialista Párt és koalíciós partnerei a voksok 14,7 százalékával a CeSID végleges becslései alapján. A százalékokban, tized százalékokban még történhet némi változás a szavazatok 100 százalékának feldolgozása után, az azonban már a jelenlegi adatok alapján is biztosan kijelenthető, hogy melyik párt hány képviselői helyet szerzett a 250 fős szerb parlamentben. A továbbiakban tehát, százalékok helyett abszolút számokban mutatom be a képviselői helyek eloszlását. A Szerb Haladó Párt 73, a Demokrata Párt 68, a Szerbiai Szocialista Párt 45, a Szerbiai Demokrata Párt 20, a Liberális Demokrata Párt 20, a Szerbiai Egyesült Régiók 16, a Vajdasági Magyar Szövetség 5 képviselővel lesz jelen az újonnan alakuló szkupstinában. Ezenkívül 1-1 képviselői hely jut még a Mindannyian Együtt kisebbségi koalíciónak (amelynek tagja két magyar párt is, a VMDK és az MPSZ), valamint még két kisebbségi listának is, amelyek esetében szintén nem volt parlamenti küszöb, hanem az úgynevezett természetes küszöböt alkalmazták. A részvételi arány 58,7 százalékos volt, ami alig 1-2 százalékkal marad el a korábbi években mértékhez képest. Ennek fényében megállapíthatjuk, hogy a Szent György napi ünnepségek nem akadályozták meg a szerbeket, abban, hogy éljenek állampolgári jogukkal, illetve eleget tegyenek állampolgári kötelezettségeiknek.

Mivel egyik párt sem szerzett abszolút többséget a parlamentben, Szerbiának ismét koalíciós kormánya lesz. A legvalószínűbbnek az tűnik, hogy az eddigihez nagyon hasonló összetételű, ugyanazokból a pártokból álló kormány fogja irányítani az országot. Változásokra azonban mindenképpen számíthatunk. Mivel a harmadikként befutó szocialisták nélkül a két nagy párt egyike sem alakíthat kormányt, előbbiek kényelmes pozícióban várják a tárgyalásokat. Annak ellenére, hogy a mérleg nyelvét a szocialisták képezik, a nagyok még velük sem lesznek elegenden a többségi kormányzáshoz. Ehhez egy-két kisebb csoport támogatását is meg kell szerezniük, ez azonban valószínűleg nem jelent majd problémát, ahogy 4 évvel ezelőtt sem jelentett. Ivica Dačić a szocialisták vezetője már a választások éjszakáján kijelentette: „Azt nem tudni ki lesz Szerbia elnöke, az viszont nyilvánvaló, hogy ki lesz a miniszterelnök”. A politikus természetesen magára célt, a kormányfői posztot magának követeli. Azt is elmondta az újságíróknak, hogy először az eddigi koalíciós partnerrel, a Demokrata Párttal fog tárgyalni, utána pedig a haladókkal, mivel számára mindkét opció elfogadható lehetséges koalíciós partnerként. Dačić ezen kijelentéseivel azt, a Szerbiában már régóta köztudott tény is megerősítette, hogy az ország politikusait nem az (nem is létező) elveik, hanem a hatalomvágy vezérli. Szerbia most a szocialisták döntésére vár, ami két lehetséges kimentelt vetít előre a kormányalakítási tárgyalásokat illetően: 1. Boris Tadić lesz az elnök (második forduló szocialista támogatással), Ivica Dačić pedig a miniszterelnök; 2. Tomislav Nikolić lesz az elnök (második forduló szocialista támogatással), Ivica Dačić pedig a miniszterelnök. Kényelmes pozíciójának tudatában a szocialista vezér meglehetősen gögösen nyilatkozott, amire a haladók elnöke úgy reagált, hogy Dačićnak esetleg a nagyképűsége lehet a vesztesége és eshet el a miniszterelnöki, illetve az eddigi belügyminiszteri bársonyszéktől, utalva ezzel arra, hogy a két nagy párt összebeszélhet Dačić háta mögött és egyikük sem engedi, hogy ő legyen a kormányfő, illetve arra, hogy akár haladó-demokrata nagykoalíció is elképzelhető (csak elméletben). Ez utóbbi variáció azonban erősen kétséges, nagy valószínűség szerint a fenti két lehetőség valamelyike válik valóssá a kormányalakítási tárgyalások eredményeként, és Dačić nevet a végén...

*

www.southeast-europe.org
dke@southeast-europe.org

© DKE 2012

Figyelem! Kedves kutató! Ha erre a tanulmányunkra hivatkozik, vagy idézi annak egy részét, kérjük, küldjön erről egy email-t a főszerkesztő részére a dke@southeast-europe.org címre. *A cikket a következőképpen idézze:*

Palusek Erik: Szerbia szavazási lázban. Várakozások és eredmények. *Délkelet-Európa – South-East Europe International Relations Quarterly*, Vol. 3. No.1. (2012 Tavasz) 4 p. Együttműködését köszönöm. *A főszerkesztő*